

CSEFKÓ GYULA

1878—1954

Eppen most egy esztendeje, hogy 75. születésnapján fölkerestem betegágyánál Csefkó Gyulát, a szegedi pedagógiai főiskola nyelvész-professzorát, a magyar művelődésförténet és szólasajtás immár klasszikussá lett mesterét, mindnyájunk szeretett Gyula bácsiját. Nem szívesen öregítette magát: mosolyogva tiltakozott, mondván, hogy majdsak egy év múlva — tehát most, december 8-án — lesz hetvenöt éves, mert akkor tölti be a 75-ikét. Beszélgetésünk megirtam akkor e hasábkon, de gondosan kerültem a „helvenyőtes” jelzőt, nem akartam megbántani. Írtam: „75. születésnapján”, „ma átlépi 75. esztendeje küszöbét”, hogy kedvében járjak, igazat adjak sajátos időszámításának.

S most, amikor pár nap múlva állíthatja volna 76. esztendeje küszöbét, jön a szívet szorító hír: Csefkó Gyula meghalt. Most ünnepeltük az idén; magas kormánykötényben részesült; barátja, Nyíri Antal szép tanulmányban méltatta munkásságát a háromnegyed évszázad mesgyéjén, kedvelt folyóiratában, a Magyar Nyelvőrben s kifejezte reményét, hogy hamarosan megjelenhet Készülő szép munkája: a magyar háztartás szóhasználati emlékeiről írott könyve, amely szerény címe ellenére is a magyar kultúrtörténet és nyelvi kultúra nagyszerű korpuszának, kincsésbányájának ígérkezett.

Csefkó Gyula, mint ember és mint tudós egyaránt a legkiválóbbak egyike volt. Nemzedékének az a polihisztor reprezentánsa, aki a dolgozó nép egyszerű fiaként előbb „a nemzet napszámosa” közé állt, majd miután fölismerte a magyar népi kultúra, nyelvi műveltség roppant értékeit, igazító szépségeit, egész életét rátette nyelvünk szolgálatára, kincseinek feltárására s a benne rejlő tanulságok megismerésére. Tudománya nem volt szűkkrű: az ő írásait az olvasni szerető egyszerű ember is értheti s élvezettel tanulmányozhatja. Tudományos műveiben sem tagadta meg természetének alapvetően jellegzetes vona-

sát: mély humorát, tréfálkozó kedvét. Csak egyik legutolsó szólásfejtésének egyikét, a Nyelvőr tavalyi első kettős számában megjelent „Kiköti a szitát” szólás magyarázatát kell elolvasnunk, hogy meggyőződjünk róla: Csefkó Gyula írásai a magyar tudomány-népszerűsítés példamutató alkotásai is egyben.

S éppen ez az, ami most, koporsójánál, öröksége iránti kötelességeinkre figyelmeztet. Az emberi életmű a halállal kerek egésze válik; mindaz, ami eddig befejezetlennek, folytathatónak, gazdagíthatónak tűnt, egyszeribe befejezett, véges lett. Csefkó Gyula többé nem ír. Eddigi cikkeinek — melyeknek értékével eddig is tisztában volt a magyar nyelvtudomány — most még tovább nő jelentősége: minden írása fontossá, immár nem pótolhatóvá válik. Most egy éve is azt sürgettük s ma még inkább érezzük rá az igényt, a szükségét: a szakfolyóiratok hasábjain szétosztott szólasajtások, szómagyarázatok kötetbe gyűjtésével tegyük hozzáférhetővé mindenki számára írásait, „Magyar szóban — magyar műlt” — ez a cím semmire sem illeik jobban, mint Csefkó Gyula életművére.

Addig is, míg ezt a gyűjteményes munkát népünk asztalára tehetjük, kötelességünk számbavenni, mit nyújtott nemzeti kultúránk számára háromnegyedszázadnyi élete, több mint félszázados nevelői működése alatt a magyar tudomány és embernevelés e nagyszerű munkása. A szegedi Egyetemi Könyvtár elsőrendű kötelességének érzi, hogy műveinek bibliográfiáját minél előbb összeállítsa és közrebocsássa.

Egy gazdag élet szűnt meg december 2-án délután. Am ennek az életnek értelme lesz mindaddig, amíg halás tanítványok száza gondolkodik könnyező szívvel szeretett öreg tanárukra s azon túl is: amíg Csefkó Gyula írásai fennmaradnak. Amíg magyar szó lesz a földön.

PÉTER LÁSZLÓ

December 20-tól január 16-ig tart a szünet az általános és középiskolákban

A minisztérium határozata szerint a téli szünet az általános és középiskolákban december 20-tól január 16-ig tart. Az utolsó tanítási nap december 18.; a szünet utáni első tanítási nap: 1955. január 18-a. A szünet alatt a napközi otthonok minden munkanapon 8 óráig működnek.

Gondoskodnak a tanulók szabadidejének helyes felhasználásáról. A szünet alatt az általános iskolák pedagógusai két-három alkalommal kötelező foglalkoztatáson tájékoztatják a tanulókat a tanultak ismétlését illetően, útmutatást ad-

nak a házi feladatok elkészítésére, egy-egy kötelező olvasmány elolvasására és felhívják figyelmüket a folyóiratoknak, szaklapoknak a tanulmányi anyaggal összefüggő cikkeire.

A szünet alatt az üttörő intézmények — üttörőházak „Ifjú természetkutatók állomásai”, — technikai állomások, — fokozottabban dolgoznak. A kultúröthonok és az MNDSZ-szervezetek helyi kezdeményezésekkel, — kirándulások, múzeum- és izemlátogatás, filmvetítés, kultur- és sportverseny, könyvankét, stb. — segítik az iskola munkáját.

Hétfőn alakulnak meg Szegeden a kerületi tanácsok

A Városi Tanács szerdán tartja alakuló ülését

Ilyen még nem volt Szeged életében, hogy a kerületekben is legyen egy államigazgatási szerv, amely ott székel a környezetükben, közvetlenül odaforodhatnak ügyes-bajos dolgaikkal, még a város szívébe sem kell bemenniük: nagy dolog ez. Új feladatok, nagyszerű távlatok nyílnak a kerületi tanácsok előtt. A Nagykörút és a Kossuth Lajos sugárútól északra terül el a Fehértóval és Tápéval határos II. kerület. Egy külön városrész, amelynek ezernyi problémájával a hétfőn megalakuló új kerületi tanácsnak kell foglalkoznia. Az új II. kerületi tanácsa a Vásárhelyi sugárút 15. szám alatt van. Már szép tábla jelzi: „II. kerületi tanács végrehajtó bizottsága”. Az épület gyönyörű: a Vegyipari Vállalat dolgozói november 17-én kezdtek hozzá az átalakításhoz és tíz nap múlva átadták a kulcsokat — a tanácsválasztások tiszteletére rövid idő alatt nagyszerű munkával egy szép, tanácsházának kitűnően alkalmas épületet varázsoltak a II. kerület lakóinak. Tizenegy szoba van az épületben, falbaépített lámpákkal, mindegyik helyiségben mosdó, szépen festett falakkal, fényes kerítésel.

Már helyezik el a különböző berendezési tárgyakat, asztalokat, székeket, szekrényeket,

hogy hétfőn a kerületi tanács megalakulása után már elfoglalja helyét a kerület végrehajtó bizottsága, s a különböző osztályok, illetve igazgatási csoportok.

A III. kerületi tanácsa, a volt MTH-otthon mellett a Tolbucsin sugárút 43. szám alatt is folyik a költözés. Móraváros, Alsóváros és a környező települések lakóinak ügyét itt intézik majd az új tanács tagjai. Itt is székek, csinosak a helyiségek, amelyekbe a különböző szakigazgatási csoportok és osztályok dolgoznak majd.

Az I. kerületi tanács a tanácsa mellett lévő volt bérház földszintjén és első emeletén helyezkedik el: ide tartozik a nagykörúton belül eső rész és Ujszeged egész a város Tiszántúli határáig.

A Városi Tanács természetesen marad régi helyén: itt is nagy munka folyik. Valamennyi osztály rendezi az összes iratokat, amelyeket hétfőig átad az illetékeseknek, — a kerületi tanácsoknak.

Minden kerület megkapja a területéhez tartozó elintéznivaló ügyiratokat, még az anyakönyvvezetés is a kerületekben történik majd.

Tehát Szeged lakosai a hétfő tanácsalakuló ülés után már közvetlenül a kerületi tanácsokhoz fordulhatnak kérelmeikkel, javaslataikkal, bejelentéseikkel.

Az alakuló ülésekre folyik a késztetés. Az I. kerületi tanács hétfőn délután 5 órakor a tanácsa nagytérben, a II. kerületi tanács ugyanabban az időben a Postás Szakszervezet területi kultúrtermében (Vásárhelyi sugárút 21. szám), a III. kerületi tanács pedig a Tolbucsin sugárúti új tanácsépületben tartja alakuló ülését.

Az új tanácsok megalakulása nagyjelentőségű dolog Szeged életében — a tanácsagokon, s a meghívottakon kívül minél nagyobb számban vegyenek részt ezeken az üléseken városunk dolgozói. A kerületi tanácsok most készítik el a jövő évi költségvetést, szem előtt tartva elsősorban a tanácsagjelölő gyűléseken elhangzottakat, a kerületek lakóinak kívánságait, hogy azok a lehetőség szerint mihamarabb megvalósuljanak.

A városi tanács, amely most már megyei joggal rendelkezik és a kerületi tanácsok felettes szerve lesz, szerdán délután 5 órakor tartja alakuló ülését a tanácsa nagytérben. Ezen az ülésen hagyják jóvá a kerületi tanácsok alakuló ülésen megválasztott végrehajtó bizottsági tagokat, megválasztják a városi tanács végrehajtó bizottságát, s az állandó bizottságok tagjait, éppen úgy, mint a kerületi tanácsokban.

Miért főznek kevés pálinkát a Szegedi Szeszfőzdében?

— Jónapot, — mondja az érkező újjával kucsmájához bükve.

— Jónapot, — köszön vissza Kovács István.

— Jöhetek?! Szeretném már hozni, tudja... Hogy tizenötödike előtt szó sem lehet róla? Mindig azt kapom, majd ekkor, majd akkor jöjjenek... Szóval tizenötödike előtt ne is hozzam. Na jó... — s azzal fejét csóválva távozik.

— Ez már a tizedik máma, — mondja aztán Kovács István, — De

el kell utasítani őket.

Sokszor megállapítják: „hányszor bolondit ide bennünket” Pedig én igazán keveset tehetek róla.

S úgy megered a szava, akár az áradat. Gátat sem lehet neki vetni. Jót rosszat, egyvégtébe vesz.

— Tavaly 18 vagonnyi cefréről főztém a gazdákkal pálinkát. Az idén semmire sem megyünk. A gazdák tüzelőanyagot nem tudnak hozni, gáz meg nincs és így főzés sincs. Ami gázmennyiséget kapunk egész hónapra, az tíz nap alatt elfogy. Ha lenne gáz, akkor nem küldeném el a gazdákat. Nem mondanám nekik azt, majd ekkor, majd akkor jöjjenek. Kezdek meg- unatni velem a szeszfőzést, pedig szeretek vele foglalkozni. Máma igaz, kaptunk gázt, így holnap újra kezdjük a főzést.

A Szegedi Szeszfőzde udvarán, a fal mellett csakugyan ott sorakozik hat palack butángáz. Kezdődhet végre a főzés. Nem kell sok biztatás, hiszen az udvaron cefrés hor-

dók állnak hetek óta, sorukra várva. Gazdáik mindig sürgetik Kovács bácsit, hogy mikor jöhetnek.

Kónya Mihály van most soron. Hajnalban elindult, hogy idejében a szeszfőzdébe érjenek. Nem egyedül jött, a felesége is vele, egyik közeli rokon kíséretében. A két asszony kavarja majd a cefrét, hogy le ne égjen. Nem kézzel,

a gép elvégez itt mindent.

csak a kereket kell hajtani. Persze meleg van, mintha kemencében lenne az ember, de senki sem türelmetlen. A gáz ugyancsak melegebb az üstöt, benne pedig fortyog, rotyog a pálinkának való. Gőz egy szem sem párologhat el, erről gondoskodnak.

A szeszfőző készülék végén óra méri a fokot és a litert is. Ez hiteles. Kovács István, a szeszfőző felügyelője figyel a pálinka csurgását.

A pálinka főzés régen a disznótorokhoz hasonlóan mulatsággal volt egybekötve. Éjszaka, szabad tűznél, vagy faluhelyen a nagy konyhában virrasztott a gazda és vele együtt a családja is az üst körül. A régi szokásból csak annyi maradt meg, hogy a család együtt jön a szeszfőzdébe, segítkezik a főzésnél.

De már Kónyáék cefrét kifőzték. Kovács bácsi hozzá készülődik, hogy mintát vegyen.

— 13 és fél fok. — jelenti ki a körülfőző állóknak. — Most nézzük meg a bibliát. — majd az megmondja a többit.

Az asztal fölé hajolva vizsgálják a táblázatot.

— Nem üti meg a „normát”. — magyaráz tovább Kovács bácsi.

— Nem fizetett jól, — szól Kónyáék.

Január 1 után egyes filmeket csak 16 éven felüliek látogathatnak

A népművelési minisztérium elrendelte, hogy január 1 után egyes filmeket csak 16 éven felüliek látogathatnak. Az új rendelkezés a jelenleg forgalomban lévő filmek közül 16-ra vonatkozik. Ezek a filmek a következők: „Szürke fény”, „Augusztusi vasárnap”, „Nincs béke az olajfák alatt”, „Windsori víg nők”, „Botrány Closserlben”, „Királylány a feleségem”, „Öt barát”,

„Hüttlen asszonyok”, „Maelovia”, „Szeicillai vérbosszú”, „Apa lett a fiam”, „Törvényen kívüli lovag”, „Kamelias hölgy”, „Egy nyáron át táncolt”, „Róma nyílt város” és a „Pique Dame”.

A népművelési minisztérium az új rendelkezéssel a szülőket, a nevelőket, a tanács és tömegszervezetek régi kívánságát teljesítette.

Új utat építenek az Attila utcában

Sokan állnak és nézik milyen ügyesen emelik ki az Attila utca régi követ az úttestről, rakják kocsira és viszik tovább. Mi törté- nik itt? Köztudomású, hogy az Attila utca főútvonal, a Nagykörútól ezen az utcán lehet egyenesen közlekedni a híd irányába. Az úttest rossz volt, elhanyagolt, nagyon rászorult már a javításra. Es most az Utépítő Vállalat elkészíti az úttest alapjait, a tanács pedig javasszal aszfaltot rak rá s

ugyanakkor parkírozzák majd a Valéria teret.

Befejezte tanácskozásait az állam- és jogudományi kongresszus

Az állam- és jogtudományi kongresszus tegnap befejezte munkáját. A háromnapos tanácskozás befejezőként Fogarasi Béla akadémikus mondott záróbeszédet.

(11)

Ez körülbelül össze- esett a tanári kinevezé- semmel. Mikor az meg- jelent a hivatalos lapban, Bierhuber úr kikerekít- tett a kapuban és kért, hogy legyen szerencséje hozzám estére a «Három Dudás»-ban. (Más nevet mondott, de azt nem hoz- hatom nyilvánosságra, magasabb érdekből.) Egy kis ünnepelés a hazaért meg nem árt.

Nagyon szépen megköszöntem a kedves figyel- met és őszinte sajnálatomat fejeztem ki, hogy én ezt nem tehetem.

— Ja, ja, Tehetem! — ragyogott fel a Bierhu- ber úr vérbeborult szeme. (Nem a vérszomj ve- radó gyanúba, hanem a sörszomj!) Én is Tehetem, te is Tehetem! Krisztigott, Bruder!

És akárhogy kapkodtam vissza a kezem, el nem eresztette addig, míg külön-külön végig nem tapogattatta minden percét az öt ujjamnak.

Ez a rituális ujjpogtatás érette föl velem észrel, hogy alighanem a vérszomjosság titkaiba va- gyok beleszóppanóba. A Tőhötömöt torontáli vándor- méhész dialektusban úgy mondják, hogy Tehe- tem s Bierhuber testvér ezen az alapon gondolja, hogy én is olyan szittyá táltos vagyok, mint ő. El- magyaráztam neki, hogy szerény közpolgár vagyok és nem ünneplésre való, s amúgy is nagy akadá- lyos van annak, hogy én a testvérgyűlésen megje- lenhessek. Tisztelet-becsület Tőhötöm apánk- nak, de a Netumák bácsi százötven kilója se ku- rja ám!

A hun-ivadék rámvigyorodott és számfűtet mut- tatott. (Úgy látszik, ez is olyan jel volt, amiről a szövetség tagjai megismerték egymást.) Micsoda gondolat az a részemről, hogy engem akarnak ün- nepelni? Ó, Anton Bierhuber lesz az est hőse, akit ma avatnak kárára, mert eddig csak mirza volt. Hetvenheten vannak a mirzák és heten a kánok.

Hannibál föltámasztása

Móra Ferenc regénye

egy szót se, mert mindenütt kémekek vannak! Tu- dom-e én, mi az: egy méh? Ja, ja, eine Biene? De nem egy méh kell ide, hanem százezer, millió méh! Minden családba legalább egy kaptár. Ha jön az antant és megkérdi, hogy minek nekünk az a sok méh, azt mondjuk, hogy nemzeti eledelünk a mézeskeryér. Na, mi lesz ebből? Az lesz, hogy mi- kor minden családba be van vezetve a kaptár, ak- kor hajrá az ellenségnek! A méh, az szurony, repülőgép, az minden. Akinek az megcsip! az orrát az kiszalad a világból. Akie a méh, azé a jövő! Biztosítva van a jövő háború győzelme! És nem kell hozzá más, csak egy energikus szakember, egy lelkes Bienenvater. Az csak megérdemli azt a ron- gyos kis napidíjat, mi? Majd estére a többi függő kérdéssel együtt megtárgyalják ezt a kánok, csak én is ott legyek. Legkésőbb nyolcra, mert akkor lesz a pajzsraemelés. Holnap ilyenkor pedig már a Duna-Tisza közén szervezi Anton Bierhuber a nemzet megmentését.

— És, mi lesz a lakással? — kérdeztem dobogó szívvel. Belátom cudaság volt ilyen csiri-biri do- logra gondolni, mikor a hazám jövőjéről volt szó, de hát esendő az ember.

— Hja, aztad még nem dugot — vont vállat a Bienenvater. Arról gel kontoskottya a mótör kor- mány.

— En ezt a lakást értettem. A mienket.

— Esztet? — köpött a küszöbre a soronkivüli kán.

— Esztet itt hatyok neket, mint Tehetemnek.

Egy patriót, méltó a bárdfogásra.

(Folytatjuk)